

KERÉNYI MARI

A tanító

NAPLÓ

Ha van pedagógiai bestseller, hát Winkler Márta könyve az. Ha van pedagógiai életmű, hát Winkler Márta élete az. Iskola-példa.

Élete, munkássága pedagógusok nemzedékeinek útmutatója. Hol másutt gyűlne össze hát születésnapját ünnepelni több száz diák, tanár, volt és leendő kolléga, mint az ELTE Tanítóképző Karán?¹ Hol egyebütt lenne könyve hatodik kiadásának bemutatója?² Ha valaki egész életében tanító volt, az itt van otthon.

Winkler Márta tanító lett – soha nem akart mást. Tévedhetetlen bizonyossággal tudta: ez a dolga. Gyerekekkel lenni, játszani velük, mesélni nekik, szemüket tágra nyitni a csodálatos, érdekes világra. Figyelni őket, merre fordul a kíváncsiságuk, miféle rejtélyek kulcsa után kutatnak szenvedéllyel, hogy születik meg bennük egy felismerés. Megélni az együttlét örömét.

Ennél többet soha nem kívánt, de ebből egy jottányit sem engedett. Nem mintha született harcos volna, de hát mit tehet a

tanító, ha tisztán látja, hogy hogyan lehet jó az iskolai együttlét, miközben minden el-lene van?

Ha egyértelmű, hogy a fáradt gyerekek pihennie kell, akkor miért ne lehetne tíz perc után szünetet tartani? Ha belemelegednek a munkába, kit érdekel a kicsengetés? Ha a tanterem hol színpad, hol műhely, ha mesesarok is kell meg tanulólhely is, akkor nem lehet a mozdíthatatlan padsorokkal elboldogulni. Ha fontos, hogy mikor mit esznek a gyerekek, akkor hogyan lehetne éppen étkezés idején magukra hagyni őket? Az együtt elköltött tízórai meghitt együtt-léte is tanít. Ha szabad játék nélkül nincs

összeszedett figyelem, akkor a tanítónak a futkáró-zókkal is együtt kell lenni a közös játékban.

Milyen természetes dolgok, milyen egyszerű

igények ezek! Márta történeteinek nagyobb része arról szól, hogyan rendezte át komfortossá az iskolában töltött teret és időt. Épp csak említi, hogy miféle összeütközésekkel, mennyi küzdelemmel járt mindez a kollégák rosszalló tekintetétől az igazgatói

Miért ne lehetne tíz perc után szünetet tartani?

¹ A köszöntést az ELTE Tanító- és Óvóképző Karán 2024. szeptember 9-én tartották, „Egy gyereket nem lehet eléggé szeretni...” címmel.

² Winkler Márta: *Iskolapélda. Kinek kaloda, kinek fészek. 6., felújított kiadás.* Savaria University Press, Szombathely, 2024.

megrovásig. A konfliktusok anekdotává szelídülnek az évtizedek távlatában, az igazá pedig mind tisztább fényel ragyog. A sok összeütközésről csak ennyit mond: ugyan mi egyebet tehetett volna, ha egyszer a gyerekeknek, tanítványainak így tudta a legtöbbet adni?

És az előírások! A kötelező egyenköpeny! A technikaórákra kiszabott egyencso-

magok, melyekből mindenki ugyanazt, ugyanúgy készíthette el! A tantervileg előírt versek és mesék!

Mind nagyobb bizonyossággal tudta: ezeknek a követelményeknek nem lehet, nem szabad eleget tenni! Nem szabad, hiszen érdekesebbek a sokféle hulladékanyagból összerakott egyedi alkotások. Sokkal megragadóbbak a felkínált versekből maguk választotta művek feldolgozása. A merev szabályok fegyelme helyett a megbeszélés, megállapodások kultúrája. Az ösztönös pedagógiai tehetség hamar érett örökös kísérletező kutatóvá, majd a maga útján járó mesterré.

A Márta vezetésével folyó munka – egy iskola egyetlen osztályában történő csoda – a helyi koccanásokon, a halmozott szakfelügyelői látogatásokon túlmutató, már jó értelemben vett országos figyelmet keltett. Az osztályba rendszeresen behívott szülők

megtapasztalták, milyen nagyszerű dolog történik a gyerekekkel. Márta mellé álltak, mindenféle módon segítették. Aztán a szakma: az újat kereső, nyitott pedagógusok és pszichológusok jöttek nézni, mit csinálnak Márta és a gyerekek. Helye, szava lett az innovatív megoldásokat kereső szakemberek között. Egész egyetemi csoportokat hoztak óráira hospitálni a pedagógusképző intéz-

mények. Film készült mindennapjaikról.³ Maga is megfogalmazta a maga igazát: tanulmányt írt, előadásokat tartott az osztályában folyó munkáról.⁴ És a rendszerváltás

meghozta számára is álma megvalósulását: az 1988/89-es tanévben megnyíló Kincskereső Iskolát. Először felmenő rendszerben az alsó tagozat négy osztályával dolgozott, majd hatosztályossá bővült a lassan, szisztematikusan építkező intézmény.⁵

Tanítónak lenni életforma, ahogy más alkotó pálya is elkötelezettséggel jár. A tanító olyan értelmiségi, akinek minden tevékenysége mögött ott az akár meg sem fogalmazott szándék: átadni a gyerekeknek, amit lát, tanul, átél. Annyi minden történik, annyi az újdonság! Márta pedig mindezt úgy tudta közvetíteni, hogy a tanítványai szabadon élhessék meg a rácsodálkozás, befogadás örömét. Kezében a Varga Tamás-féle

a szülők megtapasztalták,
milyen nagyszerű dolog
történik a gyerekekkel

³ A Péterffy András rendezte dokumentumfilm, az *Iskolapéllda* 1980. megtalálható Winkler Márta honlapján:

<https://winklermarta.com/tartalom/iskolapelda-i-resz>

<https://winklermarta.com/tartalom/iskolapelda-ii-resz>

<https://winklermarta.com/tartalom/iskolapelda-iii-resz>

⁴ A most bemutatott kötet első kiadása *Kinek kaloda, kinek fészek* címmel a Hunga-Print Kiadó és Nyomda gondozásában jelent meg Budapesten, 1993-ban. Winkler Márta újabb könyve: *Örömmel az iskolában*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. 2012. Sok további, online is elérhető információ található Winkler Márta honlapján: <https://winklermarta.com/>

⁵ Jelenleg a Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium tagiskolájaként működik Winkler Márta tanítványa, Andóné Nagy Katalin vezetésével, éppen az idei tanévben induló hetedik osztállyal megkezdve az immár teljes, nyolcosztályos általános iskolává bővülést. Részletes információ: <https://www.kincskereső-iskola.hu/>

kísérleti matematikaprogram is átalakult. A program fontos részét képező gyönyörű színesrúd-készletet elsősre csak odaadta a gyerekeknek, hogy megfigyelje, maguktól mit kezdenek vele. Kísérlet a kísérlettel – meglehet, éppen ez volt a siker titka.

Márta ars poeticája: együtt élni, alkotni, játszani a gyerekekkel. Figyelemmel, szeretettel és türelemmel fordulni feléjük. Az iskola, az ő iskolája: a szélmélyiség kiteljesedésének szabad tere.

A tanító alkotó ember, akinek életműve: a tanítványai. Azok, akik beismerik, hogy az egyetemen is abból a matematikából élnek, amit Mártától tanultak. Akik máig őrzik indián nevüket. Azok, akik a gyerekeiket órá szeretnék bízni. Azok, akik nagyszülőként is olyan tanítót keresnek unokájuknak, mint Márta. Közben mindannyian tudják, tudjuk: az ember, az ilyen ember egyszeri és

megismételhetetlen. Hiszen éppen ennek a felismerésén és elismerésén virágozott ki az, aminek annyian a csodájára jártak.

Akkor hát mi az, ami ebből tanulható, tanítható? Hogy az iskola nem kaloda, hanem meleg, óvó fészkek kell legyen tanítónak, tanítványnak

egyaránt. Hogy a szabadság maga a levegő. Hogy játék és öröm nélkül tanítani, tanulni sem érdemes, de valójában nem is lehet. És hogy mindezekért az értékekért, a szívünkben hordott bizonyosságért muszáj megküzdeni akár az értetlenkedő hatalommal is. Úgyis, előbb vagy utóbb kiderül, kinek volt, van igaza. A tanító életműve, élő tanítványai hordozzák igazságát. A szeretet, türelem és figyelem minden gyerekek jár, s aki ezekkel a kincsekkel gazdagon lép közéjük, az mindannyiunk számára: iskolapélda.

abból a matematikából élnek,
amit Mártától tanultak

*Pillanatok Péterffy András 1980-as Iskolapélda c. dokumentumfilmjéből
Operatőr: Kurucz Sándor*